

بیانیه انجمن ریاضی ایران

در مورد مهاجرت نخبگان

انسان‌ها، به ویژه جوانان، همواره خواهان تحقق آرمان‌های خود و همچنین دست‌یافتن به امکاناتی برای زندگی بهتر هستند. اگر همدلانه عمل نشود و چشم اندازی روشن، دست یافتنی، و امید بخش در پیش روی آن‌ها قرار نگیرد آن آمال را فراتر از مرزهای جغرافیایی جستجو خواهند کرد. نبود چنین چشم اندازی همراه با عدم توجه کافی و شایسته به کرامت انسانی، جریانی بوجود آورده است که عده زیادی، از دانش آموزان دبیرستان تا دانش آموختگان دکتری و حتی رده‌های سنی بالاتر، را در برگرفته و ما را به صدر فهرست کشورهای صادرکننده میوه‌ای گرانبها به نام «نیروی انسانی توانمند» می‌رساند. عده‌ای قابل توجه از افرادی را هم که امکان مهاجرت یا تمایل به مهاجرت ندارند سرخورده و مأیوس می‌نماید.

مهاجرت نخبگان شکل ناهمگونی از مبادله یک سویه علمی بین کشورها است. کشورهای توسعه یافته با درک ضرورت به کارگیری علم و فناوری‌های پیشرفته برای رسیدن به توسعه، با برخورداری از یک نظام آموزشی پیشرو، فراهم کردن امکانات و تجهیزات نوین تحقیقاتی، احترام درخور به پژوهشگران، تأمین آرامش ذهن و اندیشه، دارا بودن یک نظام حمایتی مؤثر از محققین، ارزش دادن به آزادی‌های مدنی، و تأمین آینده‌ای روشن برای افراد توانمند از آن بهره می‌برند.

کارشناسان اقتصادی معتقدند در دنیای کنونی که اقتصاد مبتنی بر سرمایه جای خود را به اقتصاد دانش محور داده است، از دست دادن منابع فاخر انسانی، کشور را با مشکلات جبران ناپذیری روبرو خواهد کرد. بر اساس گزارش بانک جهانی، ایران سالانه پنجاه میلیارد دلار در اثر فرار مغزها متضرر می‌شود که دو و نیم برابر میزان صادرات نفت ایران در یک سال اخیر است. پدیده مهاجرت نخبگان، به نقل از رسانه‌ها، ضرری بیشتر از سیصد برابر هزینه‌های جنگ ایران و عراق برای اقتصاد کشور داشته است.

برای جلوگیری از مهاجرت مغزها باید رویکردی چندجانبه اتخاذ کنیم و اقداماتی موازی یکدیگر انجام دهیم. نخستین اقدام این است که مسئولیت‌ها باید به افراد توانمند و کارآمد سپرده شود تا همراه گسترش تبادلات بین‌المللی بتوانیم درک خود از معانی توسعه، ثروت، رفاه، علم، و فناوری را گسترش دهیم و به یک استراتژی صحیح توسعه دست یابیم.

همچنین باید تربیت و آموزش ضمن خدمت معلمان، تدوین برنامه‌های آموزشی، و تالیف کتاب‌های درسی از مدرسه تا دانشگاه توسط متخصصان با پیشرفت‌های نوین علمی و فناوری و نیز علائق و نیازهای محصلین همسو شده و بروزرسانی شوند. آموزش حافظه محور باید جای خود را به آموزش‌های مبتنی بر ارتقای خلاقیت و تعالی حس کنجکاوی محصلین دهد. امر مهمی که بدون انتخاب شایسته معلمان علاقه‌مند و بدون انگیزه دادن و احترام به منزلت آن‌ها میسر نمی‌شود.

به علاوه، باید بر اساس تجربه جهانی، سهم پژوهش از درآمد ناخالص ملی، طی یک دوره پنج ساله، از نیم درصد به حداقل دو و نیم درصد افزایش یابد، چرا که بدون بودجه پژوهشی نمی‌توان امکانات مناسب تهیه کرد، زیرساخت‌های پژوهشی را تأسیس کرد، به حمایت از مراکز توسعه فناوری پرداخت و به معیشت محققان جوان کمک کرد.

سرانجام باید استراتژی‌های کسب و کار برای افزایش سطح درآمد جوانان، ایجاد اشتغال با تکیه بر شایسته سالاری و ایجاد یک دورنمای روشن و قابل پیش بینی از زندگی آرامش بخش دنبال شوند.

مهاجرت مغزها از دست دادن سرمایه‌های انسانی گرانقدر و یک آسیب در سطح ملی است. این پدیده ناگوار موجب ایجاد بحرانی می‌شود که به مرور باعث تضعیف بنیه علمی کشور می‌گردد. همچنین بهره‌وری و تولید کاهش می‌یابد و در نهایت خساراتی جبران ناپذیر به جامعه، فرهنگ و اقتصاد وارد می‌آید. بی توجهی به این مهم می‌تواند موجب ناامیدی دغدغه‌مندان پیشرفت کشور، کم تأثیری فعالیت‌های آنان، و مایه شرمساری در نزد آیندگان شود.

انجمن ریاضی ایران

آبان‌ماه ۱۴۰۱